

Sindssygdom, lovgivning og ligeret

Artikel af overlæge Steen Borberg

Hvor jura og psykiatri i forrige århundrede mødtes i fælles mangel på begreber, opstod retspsykiatrien. Knyttet sammen af dette barn har de siden levet sammen som mange ægtefæller: i nød, men ikke lyst, i et fælles tomrum fyldt med ord, men uden fælles begreber om, hvad der foregår i dem selv, i hinanden og i barnet. Begge føler, det er et barn, den anden har sat på dem, og at barnet har den andens dårlige egenskaber.

Dette ironiske billede er mere end en spøg. Det dækker over en faktisk virkelighed, der langt fra er spøgefuld, idet den har konsekvenser for en række mennesker, de sindssyge. Juraen og psykiatrien har en langvarig fælles praksis med mange ord og begreber på begge sider. Men der er ingen fælles forståelse. Udviklede juraen og psykiatrien på grundlag af en analyse af forholdene fælles begreber, er det troligt, at praksis og ord måtte ændres. Sagt på en anden måde vil jeg mene, at både psykiatri og jura må være interesseret i, at sindssyge stilles lige med andre borgere. Når der ikke eksisterer en lighed, tror jeg, det hænger sammen med gensidige misforståelser.

Det er selvsagt ikke muligt inden for rammerne af en kronik at give en fuldstændig familierapi med dertil hørende klarlæggelse af juridisk og psykiatrisk tankegang og dermed af de herskende misforståelser. Ej heller er det muligt at give en udtømmende beskrivelse og kritik af den lovgivning, jeg vil beskæftige mig med, særlovgivningen for sindssyge lovovertrædere og sindssygeloven af 1938 (tvangsindlæggelse og -tilbageholdelse). Jeg må nøjes med at skitsere problemerne og lægge op til reformer.

Først straffelovgivningen: for at forstå indholdet af de særforanstaltninger, der gæl-

der for de sindssyge lovovertrædere, må man se på de foranstaltninger, der anvendes over for de ikke-sindssyge - foranstaltninger, der stort set kan samles under betegnelsen straf. Jeg kan ikke her gennemgå straffens mangesidede indhold. Jeg vil nøjes med at fremhæve visse sider, som har interesse i forhold til de sindssyge lovovertrædere: straffen indeholder en moralsk fordømmelse og en forestilling om udligning. Gennem afsoningen ophæves den lovstridige handling. Udligningen viser sig konkret i en nøje udmåling. Udmålingen findes i to former i Danmark: bøder, dvs. penge, og tidsbestemt frihedsberøvelse. Det er det sidstnævnte, der særlig har interesse her. I straffen ligger også et hensyn til retssikkerheden, men den anses for tilstrækkeligt tilgodeset med udmålingen. Den ikke-sindssyge lovovertræder er derfor fri, når straffen er udstået. Ingen undersøger, om han kan være til fortsat fare for retssikkerheden. En ny lovovertrædelse medfører ny straf.

For fuldstændighedens skyld skal betingede domme også nævnes. De har vel nærmest karakter af trussel om straf, men også her er det karakteristisk, at der tidsmæssigt er sat grænser for straftruslen og for de kontrolforanstaltninger, der kan iværksættes i dette tidsrum af hensyn til retssikkerheden. Samme forhold gælder prøveløsladte. Alt i alt kender den ikke-sindssyge lovovertræder således tidsmæssigt sin egen skæbne i retsmaskineriet. Kun i ganske få tilfælde anvendes tidsubestemte foranstaltninger over for ikke-sindssyge. Af de i de senere år 5.000-6.000 årligt idømte frihedsberøvende foranstaltninger er mindre end 5 tidsubestemt forvaring. I et fåtal af tilfælde anvendes de tidsubestemte psykiatriske foranstaltninger over for ikke-